

Nieuwsbrief ERF Updates - Nummer 19, 2017

Nummer 19, 2017

Redactie: mr. F.M.H. Hoens.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:2274](#) 08-09-2017

Hof

[Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2017:3840](#) 07-09-2017

[Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2017:3555](#) 05-09-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2573](#) 29-08-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2574](#) 29-08-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2430](#) 19-07-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2567](#) 13-06-2017

Rechtbank

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2017:9802](#) 01-09-2017

[Rechtbank Noord-Holland, ECLI:NL:RBNHO:2017:6960](#) 16-08-2017

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2017:8185](#) 16-08-2017

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2017:4488](#) 02-08-2017

RECHTSPRAAK

Successieaangifte. Domiciliekeuze. Adressering aanmaning.

Belanghebbende is legataris in een nalatenschap. De executeur heeft, bijgestaan door een notaris, namens alle verkrijgers de aangifte erfbelasting verzorgd (art. 72 SW 1956) en ter zake domicilie gekozen op het kantoor van de notaris. De inspecteur heeft de aanslag erfbelasting en, na bezwaar, de verminderingsbeschikking aan de notaris gestuurd, evenals een betalingsherinnering. De notaris heeft alleen de verminderingsbeschikking aan belanghebbende doorgestuurd.

Na uitblijven van de betaling heeft de ontvanger aan belanghebbende een aanmaning gestuurd inclusief 15 euro aanmaningskosten.

In geschil is of de aanmaning terecht is verstuurd aan belanghebbende en of de aanmaningskosten terecht in rekening zijn gebracht. Volgens de rechtbank was dat het geval (ECLI:NL:RBZWB:2016:412), het hof komt op deze punten tot dezelfde conclusie.

In dit geval is in de gezamenlijke aangifte (art. 39 SW 1956) domicilie gekozen bij de notaris (art. 43 SW 1956). De ontvanger was vrij om de aanmaning aan belanghebbende te sturen en aanmaningskosten in rekening te brengen (art. 11 en art. 68 Invorderingswet 1990, art. 1 Kostenwet). De notaris is namens de belanghebbende opgetreden. Zijn kennis moet aan de belanghebbende worden toegerekend.

Instantie: Gerechtshof 's-Hertogenbosch

Datum uitspraak: 07-09-2017

ECLI: ECLI:NL:GHSHE:2017:3840

Zaaknummer: 16/03660

Rechters: J. Swinkels, P.A.M. Pijnenburg en W.A. Sijberden

Wetsartikelen: 1 Kostenwet, 11 Invorderingswet 1990, 68 Invorderingswet 1990, 39 SW 1956, 43 SW 1956 en 72 SW 1956

RECHTSPRAAK

***Kantonrechter geeft vereffenaar aanwijzingen voor uitvoering
koopoptie van erfgenamen.***

De benoemde vereffenaar, een notaris, verzoekt de kantonrechter om aanwijzingen (art. 4:210 BW) voor de uitvoering van een door erflater verleende koopoptie aan twee erfgenamen (X en Y). De optie betreft een woning in Italië. In een eerdere procedure is vastgesteld dat de koopoptie voor 400.000 euro uitgeoefend kan worden (ECLI:NL:GHSHE:2015:2505 en ECLI:NL:GHSHE:2017:24).

De vereffenaar verzoekt onder meer de aanwijzing dat X en Y het gehele bedrag (400.000 euro) storten op de kwaliteitsrekening van het notariskantoor, zonder enige verrekening. X en Y wensen het bedrag verrekend te zien met een vordering van 78.000 euro die zij op de nalatenschap stellen te hebben, maar die door andere erfgenamen wordt betwist.

De kantonrechter acht het voor een voortvarende (verdere) afwikkeling van de nalatenschap nuttig om een aanwijzing te geven. X en Y kunnen volgens de kantonrechter volstaan met storting van 322.000 euro op de notariële kwaliteitsrekening, mits zij voor het resterende bedrag van 78.000 euro zekerheid stellen, bijvoorbeeld door een bankgarantie of positieve/negatieve hypotheekverklaring. Zodoende lopen de erfgenamen niet het risico dat niet het gehele bedrag van 400.000 euro wordt voldaan en lopen X en Y niet het risico dat de nalatenschap niet hun vordering kan voldoen.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 01-09-2017

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2017:9802

Zaaknummer: 5918391 EJ VERZ 17-87593

Rechters: I.D. Bellaart

Wetsartikelen: 4:210 BW

RECHTSPRAAK

Zuiver of beneficiair aanvaard? Gedragingen in de zin van artikel 4:192 oud BW. Ernstig tekortschieten in de zin van artikel 4:184 lid 2 onder d BW.

S is enig erfgenaam van haar moeder, die op 20 mei 2010 overleed. Tot de nalatenschap behoren schulden aan twee stiefbroers. S heeft op 15 juni 2010 ter griffie een verklaring van beneficiaire aanvaarding afgelegd. Een stiefbroer stelt dat S daarvoor al zuiver heeft aanvaard door gedragingen (art. 4:192 lid 1 oud BW). Het hof wijst dit standpunt, in navolging van de rechtbank, af.

Het betreft onder meer het gebruik van de mobiele telefoon van moeder, blijkens de nota voor 5,38 euro in de periode rondom 15 juni 2010. Volgens het hof is het zeer wel mogelijk dat de telefoon pas na 15 juni 2010 is gebruikt door S. Bovendien acht het hof de omvang van het bedrag zo gering, dat niet kan worden gezegd dat S zich heeft gedragen als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam.

S heeft op 15 juni 2010 van de ervenrekening bloemen gekocht voor de notaris ad 21 euro. Zo al gezegd kan worden dat deze kosten voorafgaand aan de beneficiaire aanvaarding zijn gemaakt, ziet het hof de aanschaf van dit notarisboeket evenmin als een daad van zuivere aanvaarding.

Na afloop van de crematie heeft S een diner voor intimi betaald van de ervenrekening. Naderhand heeft iedere deelnemer zijn aandeel daarin – 65 euro – vergoed aan de ervenrekening. Een diner in deze omvang en met deze kosten na afloop van de crematie als afsluiting en dank aan de personen die hebben gezorgd voor een passende uitvaart, valt volgens het hof onder de kosten voor de begrafenis, ook al is de nalatenschap zeer beperkt van omvang. Het hof neemt daarbij tevens in aanmerking dat S heeft terugbetaald na 15 juni 2010, op instigatie van althans na de bespreking met de notaris, die S toen ongetwijfeld op de hoogte heeft gesteld van artikel 4:192 oud BW. Die gang van zaken geeft aan dat S voordien niet op de hoogte is geweest van de mogelijkheid dat de betaling van het diner als zuivere aanvaarding gekenmerkt zou kunnen worden. Bij S zat niet voor de bedoeling gelden aan de nalatenschap te onttrekken ten nadele van schuldeisers. In die situatie kan niet gezegd worden dat S met de

betaling van het etentje zich als ondubbelzinnig en als zuiver aanvaard hebbende erfgenaam heeft gedragen.

S heeft tot slot de kosten van de akte van beneficiaire aanvaarding ad 103 euro van de ervenrekening betaald. Dit is geschied ter gelegenheid van de beneficiaire aanvaarding. S had de keuze toen al gemaakt. Vanaf dat moment is toepassing van artikel 4:192 lid 1 oud BW niet meer aan de orde. Bovendien staat het brengen van deze kosten ten laste van de ervenrekening haaks op het zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedragen als in de wet bedoeld. Deze kosten kunnen overigens niet worden beschouwd als boedelkosten en (zouden) moeten worden terugbetaald.

Volgens de stiefzoon is S als vereffenaar ernstig tekortgeschoten in de zin van artikel 4:184 lid 2 onder d BW, door het niet incasseren van een vordering van de nalatenschap op een kleindochter, dochter van S. Het hof wijst ook dit standpunt, in navolging van de rechtbank, af. Van een vereffenaar-erfgenaam als S kan niet verwacht worden dat zij op de hoogte is van alle verplichtingen welke met de rol van vereffenaar gepaard gaan. Bovendien kan niet zonder meer gezegd worden dat S behoefde te twijfelen aan het standpunt dat de lening (van 5.000 euro) aan kleindochter was kwijtgescholden, zeker niet omdat zulks in de verhouding tussen een grootouder en een kleinkind vaker voorkomt. Ook kan niet zonder meer van S verlangd worden dat zij zo nodig als vereffenaar een procedure moet entameren voor een toch geringe vordering. Daarbij komt dat de kantonrechter de vereffening heeft opgeheven, daarbij overwegend dat de kwijtschelding onvoldoende was weersproken.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 29-08-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2574

Zaaknummer: 200.191.906/01

Rechters: P.B. Kamminga, A.H.N. Stollenwerck en O.I.M. Ydema

Wetsartikelen: 4:184 BW en 4:192 oud BW

RECHTSPRAAK

Verstoorde verhouding met (groot)moeder. Geen toegang tot crematie, wel recht op afscheid.

De dochter van erflaatster, haar kind en echtgenoot eisen in kort geding toegang tot de crematie van erflaatster. Zij stellen dat de bezorger van de uitvaart onrechtmatig jegens hen handelt, door hun toegang te weigeren. Volgens de kortgedingrechter is van onrechtmatig handelen geen sprake. De verhouding met erflaatster was ernstig verstoord en hoogstwaarschijnlijk heeft erflaatster niet gewild dat eisers aanwezig zouden zijn bij haar uitvaart.

De weigering om eisers voorafgaand aan de crematie afscheid van erflaatster te laten nemen, is wel onrechtmatig, althans jegens de dochter en het kleinkind als haar naaste bloedverwanten. Zij hebben op grond van hun nauwe familierechtelijke betrekking in beginsel recht om afscheid te nemen, ook omdat niet ondubbelzinnig is gebleken dat erflaatster daartegen onoverkomelijke bezwaren heeft gehad. De bezorger van de uitvaart wordt veroordeeld om gelegenheid te geven voor dit afscheid, op straffe van een dwangsom van 35.000 euro.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 16-08-2017

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2017:8185

Zaaknummer: C/03/239536 / KG ZA 17-435

Rechters: J.M.P. Drikkoningen

Wetsartikelen: 6:162 BW

RECHTSPRAAK

Tuchtrecht. Wilsbekwaamheid van verstandelijk beperkte erflater betwist. Notaris moet dieper graven naar testamentdossier uit 1991.

Door een bijzondere verstandelijke beperking heeft erflater – overleden in 2014 – waarschijnlijk zijn leven lang gefunctioneerd op het niveau van een zesjarige. In 1991 heeft hij een testament gemaakt en daarin onder meer de instelling waarin hij verbleef, bevoordeeld. Na erflaters overlijden stelt zijn zuster – onderbouwd met een medische verklaring uit 2015 – dat erflater in 1991 onvoldoende wilsbekwaam was om een testament, althans dit specifieke testament, te maken. Zij verwijt twee notarissen dat zij destijds hun medewerking aan de totstandkoming van het testament hebben verleend.

De notarissen kunnen zich de casus niet meer herinneren en het dossier is niet meer voorhanden. Het hof geeft hun de gelegenheid om hun onderzoek naar de wilsbekwaamheid van erflater nader te belichten. Daarbij moet in elk geval duidelijk worden wie de afspraak voor het testament heeft gemaakt, waar de voorbespreking was, of erflater alleen of onder begeleiding naar kantoor is gekomen, aan wie de nota is gericht en door wie deze is voldaan en welke concrete actie is ondernomen om het dossier terug te vinden.

Instantie: Gerechtshof Amsterdam

Datum uitspraak: 05-09-2017

ECLI: ECLI:NL:GHAMS:2017:3555

Zaaknummer: 200.209.028/01 NOT

Rechters: A.D.R.M. Boumans, A.H.N. Stollenwerck en M. Bijkerk

Wetsartikelen: 4:55 BW

RECHTSPRAAK

Procesrecht. Gedwongen schuldverrekening. Legaat van een onverdeeld aandeel. Processueel ondeelbare rechtsverhouding, hof gelast oproeping van alle erfgenamen.

Vader overlijdt in 2009. In zijn testament heeft hij zijn zoon onterfd en zijn drie dochters tot enige erfgenamen benoemd. De oudste dochter is tevens executeur. Vader heeft aan de zoon een vierde deel van de inboedel gelegateerd en het vruchtgebruik van een af te sonderen geldsom (fonds) ter grootte van een vierde van de nalatenschap. In eerste aanleg (ECLI:NL:RBROT:2016:4791) is de oudste dochter in persoon gedagvaard door (de meerderjarigenbewindvoerder van) de zoon en aldus veroordeeld. Bij herstellvonnis (6 juli 2016) is het dictum gewijzigd in de zin dat dochter in hoedanigheid van executeur is veroordeeld.

In hoger beroep constateert het hof dat de rechtbank de dochter niet als executeur heeft kunnen veroordelen, omdat bij de dagvaarding in eerste instantie haar executeurstaak en haar beheer al waren geëindigd (art. 4:149 BW, art. 4:150 BW).

Het geschil betreft met name de vraag of de dochter terecht de vordering van de zoon krachtens legaat heeft verrekend met een door haar gestelde schuld van de zoon aan de nalatenschap (art. 4:228 BW). Het gaat daarmee om een processueel ondeelbare rechtsverhouding, zodat de meerderjarigenbewindvoerder alle erfgenamen in de procedure had moeten betrekken. Dit geldt ook ten aanzien van het legaat aan de zoon van een onverdeeld aandeel in de inboedel. Ook dit regardeert alle erfgenamen. Het hof stelt de bewindvoerder ambtshalve in de gelegenheid de andere erfgenamen alsnog als partij in het geding te betrekken (art. 118 Rv).

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 29-08-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2573

Zaaknummer: 200.195.071/01

Rechters: A.H.N. Stollenwerck, J. Obbink-Reijngoud en O.I.M. Ydema

Wetsartikelen: 4:149 BW, 4:150 BW, 4:228 BW en 118 Rv

RECHTSPRAAK

Partnervrijstelling erfbelasting niet voor erflaters zuster. Niet discriminatoir.

Erflater heeft zijn echtgenote tot enig erfgenaam benoemd en zijn zuster de helft van zijn banksaldi gelegateerd. De zuster ageert tegen de aanslag erfbelasting. Volgens de zuster is het onder meer in strijd met het gelijkheidsbeginsel in het EVRM (art. 14 EVRM) dat de partnervrijstelling (art. 32 lid 1 onder 4 onder a SW 1956) wel voor de echtgenote maar niet voor haar geldt.

Volgens de rechtbank (ECLI:NL:RBDHA:2016:14943) heeft de zuster geen gelijk. De echtgenote en de zuster zijn geen gelijke gevallen. De zuster is legataris – geen (versterf)erfgenaam – en staat in een geheel andere verhouding tot erflater dan de echtgenote.

De heffing levert in dit geval ook geen individuele en buitensporige last voor de zuster op (art. 1 Eerste Protocol bij het EVRM). Tot slot faalt het beroep van de zuster op artikel 8 EVRM (gezinsleven).

Het hof bevestigt thans het oordeel van de rechtbank.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 19-07-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2430

Zaaknummer: BK-17/00029

Rechters: J.J.J. Engel, B.F.A. van Huijgevoort en W.M.G. Visser

Wetsartikelen: 1 EP EVRM, 8 EVRM, 14 EVRM en 32 SW 1956

RECHTSPRAAK

Een derde kan de vereffenaar als vertegenwoordiger van de erfgenamen niet (zo maar) omzeilen.

M dagvaardt in kort geding de benoemde vereffenaar van een nalatenschap, omdat M meent aanspraken te hebben jegens de nalatenschap. M vordert onder meer de NAW-gegevens van de erfgenamen en opschorting van de verdeling. De voorzieningenrechter wijst de vorderingen van M af, zowel in eerste instantie als nu in hoger beroep.

Volgens het hof miskent M de rol van de vereffenaar als privaat vertegenwoordiger van de erfgenamen. Als M wil opkomen tegen het oordeel van de vereffenaar dat M geen vordering op de nalatenschap heeft, moet M daarover een procedure tegen de vereffenaar starten.

De erfgenamen kunnen met machtiging van de kantonrechter weliswaar beschikken over goederen van de nalatenschap (art. 4:211 lid 2 BW), maar daarvan is hier geen sprake. M wil slechts toegang tot de erfgenamen om te bezien of zij zijn beweerd vordering willen erkennen, oftewel M wil de vereffenaar omzeilen. Daar is de wettelijke systematiek niet voor bedoeld: de vereffenaar wordt geacht in het belang van de erfgenamen te handelen.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 13-06-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2567

Zaaknummer: 200.198.497/01

Rechters: A.N. Labohm, A.E. Sutorius-van Hees en D. Wachter

RECHTSPRAAK

Mogelijk nietige uiterste wilsbeschikkingen wegens strijd met de goede zeden of openbare orde. Notaris handelt niet onzorgvuldig door ministerie te verlenen.

Volgens erflaters echtgenote heeft de notaris onrechtmatig gehandeld door erflaters testament te passeren. Zij stelt dat de notaris, gelet op de inhoud van het testament, ministerie had moeten weigeren (art. 21 lid 2 WNA). Het testament verplicht de echtgenote als vruchtgebruiker onder andere om haar eigen familie toegang tot de woning te ontfangen. Volgens de echtgenote is het testament in strijd met het recht, de openbare orde en de goede zeden. Zij vordert van de notaris onder meer vergoeding van de kosten die zij heeft gemaakt om het testament – deels met succes – aan te tasten.

De rechtbank wijst de vordering af. De testeervrijheid is het belangrijkste uitgangspunt van het erfrecht. De beperkingen daarop van artikel 4:44 BW en artikel 4:45 lid 1 BW moeten restrictief worden geïnterpreteerd. Het oordeel of een uiterste wilsbeschikking in strijd is met de openbare orde of de goede zeden, is primair voorbehouden aan de rechter. De notaris dient zich terughoudend op te stellen.

Ofschoon de bepalingen bijzonder zijn, kan daaraan niet zonder meer de gevolgtrekking worden verbonden dat ze in strijd zijn met het recht of de openbare orde. Een erflater mag zijn echtgenote ontvaren en de vruchtgebruikbepalingen waren voor de notaris als zodanig geen gegronde reden om haar ministerieplicht te weigeren. Het is overigens niet zo dat iedere testamentaire bepaling die achteraf door de rechter nietig wordt verklaard, zou moeten leiden tot aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van de notaris.

De notaris heeft in het testament opgenomen dat bepalingen mogelijk in strijd zijn met de goede zeden, openbare orde of dwingend recht. Zij heeft na een deugdelijke voorlichting van erflater de uitdrukkelijke wens van erflater neergelegd, waartoe zij was gehouden. De notaris heeft aldus niet onzorgvuldig gehandeld.

Subsidiar stelt de echtgenote dat de notaris de wilsbekwaamheid van erflater onvoldoende heeft onderzocht. De rechtbank wijst ook dit standpunt af. De ongebruikelijke bepalingen in

het testament zijn op zichzelf beschouwd, gelet op de testeervrijheid, geen reden om aan de wilsbekwaamheid van erflater te twijfelen.

Instantie: Rechtbank Noord-Holland

Datum uitspraak: 16-08-2017

ECLI: ECLI:NL:RBNHO:2017:6960

Zaaknummer: 5732522 \ CV EXPL 17-1505 (H.K.)

Rechters: J. Blokland

Wetsartikelen: 4:44 BW, 4:45 BW en 21 WNA

RECHTSPRAAK

Partiële verdeling tijdens vereffening nalatenschap bij uitzondering toegestaan.

Moeder overlijdt in 2015 en laat vader, zoon en dochter als erfgenamen achter. De nalatenschap wordt wettelijk vereffend. Er loopt een bodemprocedure tussen de erfgenamen over de afwikkeling; zij zijn het namelijk niet eens over de wijze waarop de woning verkocht moet worden. De einduitspraak in de hoofdzaak duurt de dochter te lang en zij vordert, bij wijze van voorlopige voorziening, partiële verdeling van de nalatenschap, dat wil zeggen uitbetaling van het beschikbare liquide vermogen en toedeling van roerende zaken volgens een eerder door de notaris opgestelde staat waarmee alle erfgenamen akkoord lijken.

De rechtbank wijst de vordering gedeeltelijk toe. Dochter heeft zelf weliswaar geen spoedeisend belang bij de verdeling, van haar kan worden geveegd dat zij de uitkomst van de bodemprocedure afwacht. Vader is echter verstoken van allerlei persoonlijke bezittingen, wat kennelijk tot een schrijnende situatie leidt. De toedeling aan vader wijst de rechtbank toe. Gelet op dit spoedeisend belang bestaat aanleiding om af te wijken van het wettelijk uitgangspunt dat de vereffening behoort te worden voltooid alvorens overgegaan kan worden tot (partiële) verdeling van de nalatenschap (art. 4:222 BW, juncto art. 3:178 BW, art. 3:179 lid 1 BW). Hierbij neemt de rechtbank in aanmerking dat bij toewijzing niet gevreesd hoeft te worden voor benadeling van schuldeisers (HR 19 mei 2017, ECLI:NL:HR:2017:939).

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 02-08-2017

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2017:4488

Zaaknummer: C/05/320834 / HZ ZA 17-273

Rechters: K.H.A. Heenk

Wetsartikelen: 3:178 BW, 3:179 BW en 4:222 BW

RECHTSPRAAK

Verdeling en kwijtschelding onder uitsluitingsclausule, voorhuwelijkse gift. Het toegedeelde goed kan volgens de Hoge Raad door zaaksvervanging buiten de (latere) huwelijksgemeenschap zijn gevallen.

De Hoge Raad vernietigt het arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden van 4 februari 2016 (ECLI:NL:GHARL:2016:772) en verwijst het geding naar Hof Den Bosch. De casus is als volgt.

De vader van de man overlijdt in 1985 zonder testament. De man en zijn moeder zijn de enig erfgenamen, voor gelijke delen. De nalatenschap maakt onderdeel uit van de huwelijksgemeenschap tussen vader en moeder. In 1992 krijgt de man de woning uit de gemeenschap toegedeeld. In deze verdelingsakte zetten de man en zijn moeder de overbedelingsschuld van de man om in een geldlening en scheldt moeder deze direct geheel kwijt onder uitsluitingsclausule.

Vervolgens huwt de man in 1995 in gemeenschap van goederen. Bij zijn echtscheiding in 2015 stelt hij dat de woning buiten de huwelijksgemeenschap is gebleven.

Het hof wees dit standpunt van de hand. Volgens het hof is de man door vaders overlijden krachtens erfrecht gerechtigd geworden tot de woning, zonder uitsluitingsclausule. De daarop volgende verdeling maakt dit niet anders, de man houdt de gehele woning krachtens erfrecht (art. 3:186 lid 2 BW), zonder uitsluitingsclausule, aldus het hof. Het hof oordeelde voorts dat de man ook geen vergoedingsrecht op de huwelijksgemeenschap heeft, omdat de kwijtschelding door moeder – onder uitsluitingsclausule – al voor het huwelijk van de man plaatsvond.

In cassatie gaat het om de vraag of men door het samenstel van rechtshandelingen – dat is naast de toedeling, de omzetting in geldlening en de kwijtschelding onder uitsluitingsclausule – mag heen kijken – zodat de uitsluitingsclausule betrekking heeft op de woning – of dat artikel 3:186 lid 2 BW hieraan in de weg staat. De Hoge Raad oordeelt als volgt.

De verdeling van een nalatenschap is onder het huidige recht (zoals elke verdeling) een rechtshandeling van de gezamenlijke erfgenamen (deelgenoten) die tot levering verplicht

(anders dan voor 1992, art. 1129 oud BW). In die rechtshandeling kan mede een andere rechtshandeling besloten liggen, zoals een schenking van een deelgenoot aan een andere deelgenoot, aan welke schenking de voorwaarde kan worden verbonden dat hetgeen wordt verkregen buiten enige huwelijksgemeenschap zal vallen (art. 3:38 lid 1 BW en art. 1:94 lid 2 onder a BW). Artikel 3:186 lid 2 BW staat daaraan niet in de weg. Dat is niet anders indien het de verdeling betreft van een nalatenschap waaraan de erflater geen uitsluitingsclausule heeft verbonden. Die bepaling houdt immers niet meer in dan dat een deelgenoot hetgeen hij (door verdeling en levering) verkrijgt, gaat houden onder dezelfde titel (waaronder begrepen: titels, zie voor een voorbeeld Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6), p. 1298) als waaronder de deelgenoten dit tezamen vóór de verdeling hielden.

Het oordeel van het hof dat artikel 3:186 lid 2 BW tot gevolg heeft dat de man wordt geacht de woning in zijn geheel krachtens erfopvolging te hebben verkregen, zonder dat daarop – bij gebreke van een testament van de vader – een uitsluitingsclausule van toepassing was, en dat om die reden geen rechtsgevolg kan toekomen aan de uitsluitingsclausule die de moeder aan haar schenking heeft verbonden, geeft, gelet op het voorgaande, blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Hetzelfde geldt voor het oordeel dat zodanig rechtsgevolg slechts bewerkstelligd had kunnen worden door de woning eerst in het kader van de verdeling van de ontbonden huwelijksgemeenschap aan de moeder toe te delen.

Met het oog op de procedure na verwijzing overweegt de Hoge Raad tot slot: Indien, zoals de man in hoger beroep onder verwijzing naar HR 1 mei 2015, ECLI:NL:HR:2015:1199, *NJ* 2015/378, heeft betoogd, de akte aldus moet worden uitgelegd dat sprake is van een samenstel van rechtshandelingen dat ertoe strekte de tegenprestatie voor de verkrijging van het aandeel van de moeder (3/4) in de woning ten laste van het door de man van haar onder uitsluitingsclausule verkregen vermogen te laten komen, leidt (analoge toepassing van) artikel 1:124 lid 2 oud BW (zaaksvervanging) ertoe dat de woning buiten de huwelijksgemeenschap van de man en zijn echtgenote is gebleven. In dat geval kan de echtgenote aanspraak maken op een vergoeding aan de huwelijksgemeenschap ter zake van het aandeel in de woning dat de man zonder uitsluitingsclausule uit de nalatenschap van zijn vader heeft verkregen (1/4).

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 08-09-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:2274

Zaaknummer: 16/03828

Rechters: C.A. Streefkerk, A.H.T. Heisterkamp, G. Snijders, G. de Groot en T.H. den Tanja-van Broek

Wetsartikelen: 1:94 BW, 1:95 BW, 3:38 BW, 3:186 BW en 1129 oud BW